

François Sabado: Delar i en revolutionär strategi

[Från webbplatsen [Revolutionary Strategy: An Online Textbook](#), som innehåller ett antal texter som diskuterar kring frågan om en revolutionär strategi ur olika synvinklar. François Sabado är medlem i Fjärde internationalens ledning och franska NPA (Nouveau Parti Anticapitaliste). Han var under många år framträdande medlem i LCR (Ligue Communiste Révolutionnaire – Fjärde internationalens tidigare franska sektion). Texten var ursprungligen ett föredrag inför en av LCR:s kaderskolor, i juli 2007. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Trots att styrkeförhållandena i världsskala fortfarande i tämligen hög grad är ogynnsamma för arbetarklassen, så finns det en rad faktorer som ställer en ny diskussion om strategiska frågor på dagordningen: faktorer som nyliberalismens kris, kriget i Irak och hotet om krig på andra ställen i världen, den socialliberala omstruktureringen av arbetarrörelsen och dess motsättningar, diskussionen inom vänstern om regeringsfrågan, den djupa sociala och politiska krisen i Latinamerika, de revolutionära processerna i Venezuela och Bolivia, den diskussion om 2000-talets socialism som inletts av Chavez. De strategiska frågorna är tillbaka på dagordningen.

1) Anmärkningar angående vår diskussion om strategiska frågor

Diskussionen om strategiska frågor i LCR utmärks av två stadier. Den första, under perioden efter maj [1968] och fram till slutet av 1970-talet, gynnades av de förrevolutionära situationerna i södra Europa. Den andra karakteriseras snarare av bristen på diskussion. Under den första perioden gick vi på nytt igenom debatten i Kommunistiska internationalen på 1920-talet, men också en rad diskussioner om revolutionära erfarenheter. Maj -68 hade analyserats som en generalrepetition med förhållandet mellan [de ryska] revolutionerna 1905 och 1917 som exempel, men vår analys begränsades aldrig till ryska frågor. På 1970-talet urskilde vi den ryska revolutionens särdrag från det speciella med revolutionerna i Europa och Latinamerika. I synnerhet tack vare Ernest Mandels inflytande koncentrerade sig LCR:s kaderskolor på Tyskland, Italien, Spanien, Chile. Dessa strategiska diskussioner stod i direkt förbindelse med en analys av perioden som, enligt vad vi ansåg på den tiden, kännetecknades av revolutionens nya aktualitet. Vi förutsåg förrevolutionära situationer i Europa under de kommande fyra eller fem åren. Vi antog en strategi av väpnad kamp i Latinamerika, med perspektivet att på kort sikt gripa makten i länder som Bolivia och Argentina. För en del kamrater ”nafsade historien oss i hämlarna”.

I slutet av 1970- och början av 1980-talet kastades situationen om och de revolutionära perspektiven försvann, vilket satte stopp för dessa diskussioner, med undantag för en del infall på kaderskolorna under åren 1986-1987.

Manifestet från 1992 höll till exempel tyst om dessa frågor. ”Eftersom muren hade rasat” blev det nödvändigt att åter gå igenom vår historia – den ryska revolutionens historia och det stalinistiska förfallet – och uppdatera våra grundläggande teorier. Det handlade om prioriteringar. Men vi tappade tråden i våra strategiska diskussioner. Det finns en klar skillnad mellan Manifestet 1992 och Manifestet 2005, som om än på ett blygsamt sätt tog upp en del strategiska punkter. Det reser en första fråga. Strategiska frågor kan uppenbarligen inte hanteras på samma sätt under olika perioder, utan beror på om den revolutionära vågen är på upp- eller nedgång. De strategiska diskussionerna på 1920-talet – när revolutionen var på uppgång efter den ryska revolutionen – och de på 1930-talet – med en revolutionär tillbakagång i och med fascismens uppkomst – skilde sig åt. Sättet att närma sig strategiska problem under det korta seklet – 1914-1991 – var inte det samma som idag. Utöver karakteriseringen av stalinismen och de begrepp som täckte det stalinistiska fenomenet, ändrade de revolutionära marxisterna många av sina strategiska metoder efter den byråkratiska kontrarevolutio-

nen. Styrkeförhållandet mellan klasserna, förändringarna av kapitalismen och inom arbetarklassen, stalinismens sammanbrott, socialdemokratins socialliberala utveckling, uppkomsten av nya sociala rörelser som den globala rättviserörelsen, allt detta ändrar på ramarna för och hur man ska närma sig de strategiska frågorna.

Ska denna diskussion bara reserveras för perioder av uppgång för klasskampen eller revolutionära och förrevolutionära situationer, som vi underförstått lutade åt att tycka i LCR? Jag tror inte det. Utöver revolutionens svårigheter eller frågor måste frågan om den och de problem som finns knutna till den finnas kvar i centrum för vårt intresse. Trotskij trodde att Andra världskriget skulle omvandlas till en revolution, men får vi inte glömma att han trots det skrev Övergångsprogrammet i september 1938, efter det tyska proletariats nederlag 1933, det katalanska proletariats nederlag 1937 – ett avgörande datum under det spanska inbördeskriget – och medan den franska arbetarrörelsen befann sig i full reträtt efter Folkfrontens förräderier, innan generalstrejkens nederlag i november 1938.

2) *Diskussioner om begreppet "revolutionens aktualitet"*

Begreppet "revolutionens aktualitet" har en dubbel funktion: konjunkturrell men också historisk. Det var giltigt under perioden efter den ryska revolutionen och under de revolutionära perioderna i Tyskland 1918-1923, i Frankrike 1934-1936, i Spanien 1936-1937, under de revolutionära situationerna efter kriget och de på 1960- och 1970-talen, och de koloniala revolutionerna. Det är användbart för att beteckna längre historiska perioder av ökande klasskamp som omfattar förrevolutionära eller revolutionära situationer.

Men om vi går tillbaka till vissa av Marx' texter eller vissa av Trotskijs dokument efter den revolutionära perioden på 1920-talet, framträder frågan om perspektiv på en revolution på ett mer fullständigt sätt:

Låt oss erinra om ett stycke i Marx' *Förord till "Till kritiken av den politiska ekonomin"*:

På ett visst stadium av sin utveckling råkar samhällets materiella produktivkrafter i motsättning till de rådande produktionsförhållandena, eller, vad som bara är ett juridiskt uttryck för detta, med de egendomsförhållanden, inom vilka dessa produktivkrafter hittills rört sig. Från att ha varit utvecklingsformer för produktivkrafterna förvandlas dessa förhållanden till fjättrar för desamma. Då inträder en period av social revolution.¹

I sina noter om *Senkapitalismen* ger Ernest Mandel i sin tur följande förklaring av detta stycke:

När vi frammanar den revolutionära epoken så betyder det ingalunda att produktivkrafterna inte längre kan utvecklas utan att detta produktionsätt störtas. Det innebär bara att de produktivkrafter som fortsätter att utvecklas, ur denna synvinkel hamnar i allt öppnare uppror mot det existerande produktionsättet och bidrar till dess fall.

De revolutionära perspektiven hänger ihop med kapitalismens reaktionära karaktär, dess inre motsättningar, det kapitalistiska ägandesystemets samhällsliga kostnader, skillnaden mellan de möjligheter som finns i samhällets teknologiska, kulturella och sociala utveckling och de hinder som den kapitalistiska profitjakten sätter upp för dem.

Det är också av denna orsak som revolutionens aktualitet och den socialistiska epoken hänger samman med kapitalismens imperialistiska fas.

Mandel förkastar alla mekaniska och katastroftolkningar av Marx' formuleringar.

Det Trotskij, i Lenins efterföljd, utvecklade i Kommunistiska internationalen 1926 var: "Kommer borgarklassen att kunna säkra sig en ny epok av kapitalistisk tillväxt och makt? Att bara förneka

¹ Marx, *Förord till "Till kritiken av den politiska ekonomin"*, på marxists.org - öa.

denna möjlighet, och räkna med kapitalismens 'hopplösa ställning', vore revolutionärt munväder."²

Och han nämnde uttryckligen att det var nödvändigt att ta hänsyn till den kapitalistiska ekonomins utveckling och svängningarna i klasskampen: "proletariatets förkrossande nederlag, som betingades av en felaktig politik, gav borgarklassen ett politiskt andrum. Borgarklassen utnyttjade denna respit för att befästa sin ekonomiska ställning. Dessa orsaker utgjorde utgångspunkten för [en] period av stabilisering", skrev han i *Tredje internationalen efter Lenin*.³

Jag tror att vi kan använda ett sådant sätt att närma sig frågan, som tar hänsyn till en specifik analys av varje enskild period samtidigt som det sätter in den i kapitalismens historia, motsättningar och möjliga revolutioner. Det kan förefalla banalt, men vi måste komma ihåg det i en situation som kännetecknas av att det inte har skett några revolutioner i det kapitalistiska Europa på länge: 23 år skilde det revolutionära uppsvinget 1944-1945 från maj -68, och det har redan gått nästan 38 år mellan maj -68 och 2006. Sådana tidsperioder förklarar varför den röda tråden i de strategiska diskussionerna om revolutionen går förlorad. Det är också av värde att på nytt tänka igenom dessa frågor om periodisering.

"Perioder med sociala revolutioner" är alltså framförallt resultatet av "en tidsperiod som kännetecknas av kapitalets grundläggande motsättningar". Vårt perspektiv på en revolutionär omvandling går tillbaka till dessa grundläggande motsättningar. Det tar hänsyn till den specifika analysen av varje historisk period. Det skyndas på och skärps i situationer där frågan om makten ställs på allvar. Men denna linje måste upprätthållas, oavsett de korta eller långa svängningarna i klasskampen.

3) Att återgå till den revolutionära strategins begrepp

Vad är en revolutionär strategi?

Den centrala frågan för varje revolutionär strategi är att erövra den politiska makten. Även om vi närmade oss de strategiska frågorna genom att studera revolutionära kriser – vilket var riktigt – så fanns det en tendens hos LCR att inskränka strategin till enbart de revolutionära kriserna, och till och med till den politiska och militära processen att erövra makten, i synnerhet genom att studera olika modeller – upprorisk generalstrejk, utdraget krig, gerillakrig, debatter om de kinesiska, vietnamesiska och kubanska modellerna – etc. Även om det var rätt att arbeta med dessa frågor hade vi icke desto mindre ofta en benägenhet att begränsa de strategiska frågorna till en diskussion om modeller, medan strategin innefattar många olika sidor under uppbygget av det revolutionära subjektet. Denna tendens att stirra på modeller fick oss dessutom att göra misstag, speciellt i Latinamerika, genom att anpassa oss till de castroistiska strömningarnas tendens att ge allmän spridning åt den kubanska modellen.

I sin *Kritik av Kommunistiska internationalens programförslag* ger Trotskij en mer allmän definition av de strategiska frågorna: "Före kriget talade vi bara om det proletära partiets taktik. Detta begrepp överensstämde tillräckligt väl med de då förhärskande fackliga, parlamentariska metoderna, som inte överskred dagskraven och dagsfrågorna. Med begreppet taktik menar man ett system av åtgärder som tjänar en enda aktuell uppgift eller ett enda avsnitt av klasskampen. Till skillnad från det utgör den revolutionära strategin ett sammansatt system av aktioner som genom sin inbördes förening, sammanhang och utveckling måste leda proletariatet till maktövertagandet."⁴

Ett "sammansatt system av aktioner" och "maktövertagandet" – det är denna spännvidd som utgör den revolutionära strategin. Vi arbetar inte tillräckligt med detta "sammansatta system av aktioner" och dess samband med regeringsfrågan...

Vi måste ta tag i båda ändarna av kedjan: den konkreta processen att skapa ett antikapitalistiskt

² Trotskij, *Tredje internationalen efter Lenin*, på marxistarkiv.se, s 40.

³ *Ibid*, s 136.

⁴ *Ibid*, s 45.

medvetande, ett socialistiskt medvetande, med utgångspunkt i klasskampens avgörande erfarenheter och i andra ändan en ständig strävan mot slutmålet, programmet och strategin för att nå det utifrån den socialistiska revolutionens särdrag.

Vi vet inte vilka former 2000-talets revolutioner kommer att ta, men vi ställs ständigt inför detta särdrag hos den proletära revolutionen: hur ska man bli ”allt” från att vara ”intet”?

De folkliga klasserna kan erövra positioner, uppnå delvisa reformer, ”frön av arbetardemokrati inom den borgerliga demokratin”, men dessa erövringar går inte att göra varaktiga utan att ersätta borgarklassens makt med arbetarnas och samhällsmajoritetens makt. Och från det härrör den centrala strategiska plats som de revolutionära kriserna har, då de sprickor uppkommer som på ett bestående sätt förändrar styrkeförhållandena och formar ett socialistiskt medvetande. Till skillnad från de borgerliga revolutionerna, där borgarklassen hade blivit den ledande klassen innan revolutionen, kan proletariatet bli den ledande klassen först efter ha erövat den politiska makten.

Lenin gav på sin tid de första anvisningarna: de berömda villkoren för en revolutionär kris, som han utvecklade i ”*Vänsterismen*” – *kommunismens barnsjukdom*: ”Först när ’underskikten’ inte vill och när ’överskikten’ inte kan ha det på det gamla sättet, först då kan en revolution segra”,⁵ och när skikten eller klasserna i mitten svänger till underskikten och det finns ett revolutionärt ledarskap – låt oss tillägga i meningen ledarskap, parti och klassmedvetande – som kan leda processen. Och, tillade han, tillsammans med Trotskij och Kommunistiska internationalens ledare i det kapitalistiska Europa: det kommer att vara mycket svårare att erövra makten [jämfört med Ryssland] och lättare att behålla den. Han talade om dessa länders mer utvecklade samhällsekonomiska nivå jämfört med det tsaristiska Ryssland.

Det var i denna mening, och utan att bygga modeller, som Ernest Mandel försökte skissera de framtida revolutionerna i noterna till sin bok *Senkapitalismen*: ”De framtida socialistiska revolutionerna i de högt industrialiserade länderna kommer troligen mer att likna de revolutionära kriserna i Spanien på 1930-talet, i Frankrike 1936 och 1968, i Italien 1948 och 1966-1970, i Belgien 1960-1961 än kriserna under sammanbrottet efter Första världskriget.”

Dessa framtida revolutioner kommer att ha mycket starkare inbördes förhållanden på kontinental och internationell nivå. Förhållandet mellan en revolutionär process som inleds på nationell nivå och hur den visar sig på världsscenen är mycket starkare idag än förr. Revolutionernas internationella innehåll är mycket tydligare – åtminstone i de utvecklade kapitalistiska länderna. I Europa ställer det frågan om en europeisk strategi eller åtminstone ett europeiskt program.

Till sist faller det på oss att införliva lärdomarna från det senaste århundradets revolutioner i skissen till en modern revolutionär strategi. Vi förklarar ofta att vi ska arbeta för ”medvetna” revolutioner och för ”majoriteten”. Majoriteten betyder ”revolutionärt demokratiska” processer... alltså med en stark spänning mellan det revolutionära kaoset och ”mekanismerna bakom demokratiska beslut”. Medvetna, vilket kräver att den revolutionära brytningen förbereds med en rad sammandrabbningar där massorna får erfarenheter av de socialistiska lösningarnas – till och med delvisa – överlägsenhet jämfört med kapitalismen. Vi har aldrig sett revolutionen som ett resultat av ”den stora dagen”, men både samhällets ökande komplexitet och lärdomarna från de revolutionära erfarenheterna måste få oss att göra oss av med varje spår av den sortens uppfattning.

Dessa medvetna majoritetsrevolutioner är också resultatet av en omorganisering av hela arbetarrörelsen. På denna punkt kan vi vägledas av några av Trotskijs aningar, som han förde fram under en diskussion om Övergångsprogrammet med det amerikanska SWP:s ledare 1938.

Han förklarade att det finns tre villkor för ett nytt samhälle:

a) att ”produktivkrafterna måste vara tillräckligt utvecklade” och hamna i motsättning till produk-

5 Lenin, ”*Vänsterismen*” – *kommunismens barnsjukdom*, på marxistarkiv.se, s 34.

tionsförhållandena, b) ”det måste finnas en ny progressiv klass som är tillräckligt talrik och ekonomiskt inflytelserik” [arbetarklassen], c) ”den tredje förutsättningen är den subjektiva faktorn” [politiskt medvetande].

Vi står inför en dubbel svårighet, objektiv och subjektiv.

Objektiv, ty på samma gång som proletariatet breder ut sig i världsskala, så sker det också en ökad inre skiktning av arbetarklassen – tekniskt, statusmässigt, kön, nationaliteter... och en skiktning av klassmedvetandet, som påverkas av dessa nya skiktningar av arbetarklassen men också av bokslutet över [förra] seklet, revolutionerna, stalinismens effekter.

Vi måste börja bygga om från en lägre nivå...

Vi står inte bara inför frågan om ”ledarskapets kris” som Trotskij framställde det i Övergångsprogrammet, utan en allmän kris för ledarskapet, organiseringen, medvetandet, ur vilken det uppstått ett behov att organisera om, bygga upp arbetarrörelsen på nytt.

Det handlar inte, som på 1920- och 1930-talet, om att ersätta ett reformistiskt, centristiskt eller stalinistiskt ledarskap med ett revolutionärt ledarskap. Då var detta ersättande möjligt eftersom det skedde inom ramen för samma kultur, i ett klimat som kännetecknades av en revolutionär dynamik.

Idag handlar den subjektiva faktorn inte bara om att bygga ett revolutionärt ledarskap eller ens bara att bygga ett revolutionärt parti. Det finns problem med massrörelsens erfarenhet, organisering och medvetenhet. Det finns ett behov att diskutera förmedlingar, att diskutera taktik för att gå framåt mot breda antikapitalistiska partier, samtidigt som vi i varje land placerar oss på klassenhetens och klassjälvsständighetens område för att under bästa möjliga villkor bygga det framtida revolutionära ledarskapet.

Utan att börja om från noll måste vi idag utgå från arbetarrörelsens nuvarande verklighet, och på nytt bygga upp en praktik, organisationer, planer för en revolutionär omvandling av samhället, men på grundval av en rad strategiska referenser som vi har skisserat ovan.

4) Övergångsmetoden

Detta är en svag punkt i en franska arbetarrörelsens historia, som har dominerats av jakobinismen – trycket från etatismen – och stalinismen – motsatsen till självfrigörelse. Men det är också en svaghet i LCR:s historia sedan maj -68. En svaghet som Ernest Mandel ofta förebrådde oss för, och som kanske också hängde samman med en taktik som var alltför inriktad på den revolutionära krisen, till förfång för förberedelserna av den.

Våra strategiska problem kan redas ut med hjälp av en övergångsmetod.

Den förenar omedelbara krav – som är förenliga med kapitalismens logik – med mellanliggande krav som står i motsättning till denna logik. Den kombinerar formerna för den dagliga kampen, som tar hänsyn till den borgerliga lagligheten, med antikapitalistiska massaktioner som överskrider denna laglighet. Den avvisar uppdelningen i ett minimiprogram och ett maximiprogram. En revolutionär strategi är på samma gång en strategi för att nöta ut fienden och en strategi för konfrontationer. Den innefattar offensiva och defensiva perioder, faser av reträtt och angrepp, beroende på klasskampen.

Så här definierade Trotskij övergångsproblematiken: ”Under den dagliga kampens gång måste vi hjälpa massorna att finna bron mellan de nuvarande kraven och revolutionens socialistiska program. Denna bro bör innefatta ett system av övergångskrav, som utgår från dagens förhållanden och dagens medvetande bland breda skikt av arbetarklassen och undantagslöst leder till den avgörande slutsatsen: proletariats makterövring.”⁶

6 L Trotskij, *Övergångsprogrammet*, på marxistarkiv.se, s 11-12.

Varje ord är betydelsefullt:

- ”dagliga”, ”nuvarande krav”, ”dagens medvetande”. Utgångspunkten är de folkliga klassernas omedelbara krav.

- ”system av övergångskrav”. Trotskij betonar att kraven är kombinerade.

- ”proletariatets makterövring”. Processen avslutas med den revolutionära brytningen.

I allmänhet syftar massaktioner till att omedelbart tillfredsställa vissa behov. Det är således viktigt att den revolutionära strategin knyter samman dessa behov med krav som inte kan införlivas i den kapitalistiska samhällsordningen, utan tvärtom utlöser en antikapitalistisk dynamik som leder till en kraftprövning mellan samhällets två viktigaste klasser. Massornas medvetande kan bara utvecklas i revolutionär riktning om de samlar erfarenheter av kamp som inte är begränsade till delkrav som kan förverkligas inom ramen för det kapitalistiska systemet. Detta medvetande är också resultatet av krav som utgår från de omedelbara behoven och ställer frågor om makt eller ägande.

Följande exempel kan illustrera hur man kan föra fram krav som svarar mot massornas omedelbara behov och ställer dessa makt- och ägandefrågor.

- Frågan om vatten och gas i vissa länder i Latinamerika som Bolivia, eller frågan om olja i Venezuela, ställer alla frågan om nationell suveränitet, kontroll och folklig ledning.

- Frågan om jordockupationer i länder där jordreform är en central fråga: det är idag exempelvis fallet i Brasilien. Dessa jordockupationer är i allmänhet inte oförenliga med systemet, men inom ramen för den globaliserade kapitalistiska ekonomin leder de obestriddigen till bristande jämvikt, brytningspunkter.

- När arbetarna tar över och driver företag som dömts till konkurs av sina ägare. Dessa erfarenheter är delvisa och pekar på att det är möjligt för ekonomin att fungera på ett annat sätt, med arbetar- eller samhälleligt styre. Dessa experiment hänger samman med exceptionella erfarenheter av uppsving för massrörelsen: det är fallet med fabriker som övergivits eller stängts i Venezuela, där ledningen delas mellan arbetarna och den offentliga administrationen. Dessa experiment med ockupationer, kontroll, gemensam skötsel, och under vissa förhållanden kooperativ, var ett av uttrycken för den förrevolutionära situationen i Argentina 2001-2002. I begränsad omfattning ställdes frågan under vissa erfarenheter av kontroll eller ledning på 1970-talet i Italien och Frankrike. De ställdes under mobiliseringarna vid Nestlé eller i skoindustrin i Romans.

De övergångsåtgärder som vi måste bygga tar också form kring en rad krav som läggs fram som en plan för sociala och demokratiska nödgärder: verkliga, allvarliga, omedelbara åtgärder men också sådana som har som mål att omfördela välståndet och förslag att omorganisera ekonomin så att den tjänar sociala behov och inte den kapitalistiska ekonomin.

- Frågan om att förbjuda avsked, i form av en hel rad förslag eller lagar som ställer frågan om makten, företagarnas godtyckliga rättigheter, är ett av de viktigaste övergångskraven. Det utgår från en grundläggande vägran att gå med på avsked och leder till tanken att det krävs intrång i den kapitalistiska äganderätten för att genomföra kravet.

- Att vägra gå med på privatiseringar innebär inte bara att allt som privatiserats av högern och vänstern ska återgå till den offentliga sektorn, utan också att det offentliga ägandet av centrala delar av ekonomin ska omorganiseras.

Denna taktik måste utvidgas på europeisk nivå...

Utgångspunkten för dessa krav är en vägran att gå med på de liberala motreformerna och åtgärderna. Resultatet av dessa krav och hur effektiva de blir förutsätter en konfrontation med de härskande klasserna och det kapitalistiska systemet. Det finns ett grundläggande band mellan antiliberalism och antikapitalism. Och om man skiljer på dem så begränsar man till och med omfattningen på de

antiliberala kraven: det är vad som händer med de program som bara angriper ”finansialiseringens” och ”kommersialiseringens” överdrifter utan att ta hänsyn till de kapitalistiska samhällsförhållandenas övergripande logik. För att kunna vara en konsekvent antiliberal måste man ta itu med de kapitalistiska ägandeförhållandena och ställa frågan om offentligt och samhälleligt ägande. Detta övergripande sätt att närma sig frågan är inte ultimativt. Det går att konkretisera kring en del krav som kan fungera som samlingspunkt för exempelvis en valkampanj.

Bakom systemet av övergångskrav står följande på spel: att samla erfarenheter som gör systemet mindre stabilt, pekar på möjligheter av ett annat sätt att organisera ekonomin och samhället och visar på arbetarklassens förmåga i detta avseende. Gramsci griper sig an med denna fråga med sin ”uppfattning om politisk och etisk hegemoni”. Den förtryckta klassen måste erövra positioner i samhället innan den erövrar den politiska makten. I normala situationer är detta naturligtvis bara propaganda och begränsade erfarenheter. Men i lägen av sociala uppsving införlivas det under en hel förberedande period inför erövringen av den politiska makten.

5) *Enhetsfronten*

Enhetsfronten har en dubbel dimension: strategisk och taktisk.

Strategisk, ty om revolutionen är en majoritetsprocess och ”arbetarnas frigörelse är deras eget verk” måste de folkliga klasserna övervinna sin skiktning och inre splittring. Social skiktning som hänger samman med deras speciella plats i produktionsprocessen och mer allmänt i samhällslivet, men också politisk splittring som hänger samman med arbetarrörelsens historia, bildandet av strömningar och organisationer. Ett socialt och politiskt enande av dem är en av förutsättningarna för en revolutionär omvandling.

Trotsky pekar på en av grunderna till enhetsfrontspolitiken i detta stycke om Tyskland (”Vad härnäst? Det tyska proletariats ödesfrågor.”, 1932): ”Men proletariatet utvecklas inte mot revolutionär medvetenhet genom att examineras i skolan, utan i den oavbrutna klasskampen. Proletariatet måste ha enhet i sina led för att kunna kämpa. Detta gäller för ekonomiska delstrider inom en fabriks väggar lika väl som för en sådan ’nationell’ politisk kamp som att slå tillbaka fascismen. Följaktligen är enhetsfrontstaktiken inte något tillfälligt eller konstlat – inte alls någon slug manöver. Den har helt och fullt sitt ursprung i de objektiva förhållanden som styr proletariatets utveckling.”⁷

Således svarar enhetsfronten mot följande strategiska mål: att under loppet av en revolutionär process ena proletariatet – arbetarklassen i bred mening, de som är tvungna att sälja sin arbetskraft – för att förvandla det från en dominerad klass till samhällets härskande klass. För att gynna denna utveckling måste rörelsen skapa förutsättningar för ”arbetarklassens oberoende” från borgarklassen, och sikta mot de folkliga klassernas självfrigörelse och självorganisering, som är ett grundläggande villkor för en revolutionär omvandling av samhället. Alltså: samtidigt som man under varje skede av klasskampen klargör dess innehåll och former, är strävan efter enhet mellan arbetarna och deras organisationer en ständigt närvarande del av revolutionärernas politik.

Men enhetsfrontspolitiken är också en politisk taktik som är beroende av den revolutionära politikens övergripande mål. Låt oss komma ihåg att en revolutionär politik inte är begränsad till enhetsfrontstaktiken. Många andra aspekter vad gäller den politiska kampen, definitionen av målen, avgränsningen mellan strömningar och organisationer, uppbygget av organisationer, är viktiga delar av revolutionärernas aktivitet.

Därför följer att taktiken är underordnad strategin: ”Det historiska problemet är inte att automatiskt ena alla de organisationer som existerar som representanter för klasskampens olika stadier, utan att

7 L Trotsky, *Vad härnäst? Det tyska proletariats ödesfrågor*, på marxistarkiv.se, s 18.

samla proletariatet i kamp och för kamp. Det är två helt olika och till och med oförenliga problem.”⁸
 Enhetsfrontstaktiken former och innehåll kan förändras snabbt, speciellt i krissituationer.

Frågan om enhetsfronten har ett innehåll, förklarar Trotskij: ”Enhetsfrontens politiska kampanj måste ha sin grund i ett genomarbetat övergångsprogram, det vill säga ett system av åtgärder med vilka arbetar- och bonderegeringen kan säkra övergången från kapitalism till socialism.”⁹

Vi ska inte ha hela vårt program som villkor för enhet men det ska få oss att vara på vakt mot enhet för enhetens skull, enhet utan innehåll.

Politiken att förena arbetarna för kamp kan leda till konflikter med reformisterna som kan leda till splittring: ”Om reformisterna börjar bromsa kampen till uppenbar skada för rörelsen och agerar tvärt emot situationens krav och massornas stämningar så förbehåller vi oss som oberoende organisation alltid rätten att föra kampen till slutet även utan våra tillfälliga halv-allierade ... Det är massorna som bestämmer. I det ögonblick som massorna skilts från det reformistiska ledarskapet så förlorar varje överenskommelse med dessa sin mening. Att föreviga enhetsfronten skulle vara att missförstå den revolutionära kampens dialektik och omforma enhetsfronten från språngbräda till barriär.”¹⁰ ”För marxister är enhetsfrontspolitiken bara en av klasskampens metoder. Under vissa förhållanden är denna metod helt oanvändbar. Det vore absurt att vilja sluta en överenskommelse med reformisterna för att genomföra det socialistiska upproret.”¹¹

Som Daniel Bensaid förklarar: ”Enhetsfronten har alltid en taktisk sida. De reformistiska organisationerna är inte reformistiska på grund av att de är förvirrade, inkonsekventa eller saknar vilja. De uttrycker samhälleliga och materiella formeringar ... De reformistiska ledningarna kan således vara taktiska allierade för att bidra till klassens enande. Men strategiskt är de fortfarande möjliga fiender. Enhetsfronten syftar alltså till att skapa förhållanden som gör det möjligt att bryta med dessa ledarskap när de avgörande valen görs, med bästa möjliga styrkeförhållanden, och dra största möjliga massor från dem.” (”Kris och strategi”, 1986.)

Villkoren för att tillämpa enhetsfronten beror också på de övergripande samhälleliga och politiska styrkeförhållandena, och i synnerhet styrkeförhållandena inom arbetarrörelsen. Det var dessutom ett problem som Trotskij ställde upp, under diskussionen med franska kommunister 1922: ”Om kommunistpartiet bara representerar en obetydlig minoritet ... så har dess inställning till klassfronten ingen avgörande betydelse. Frågan om enhetsfronten uppstår inte när kommunistpartiet, som i Bulgarien, representerar den enda politiska kraften. Men där kommunistpartiet utgör en politisk kraft men utan att ännu ha en avgörande styrka, där det omfattar kanske en fjärdedel, kanske en tredjedel av den proletära förtruppen, så ställs frågan om enhetsfronten i all sin skärpa.”¹²

Frågan om enhetsfronten är en central fråga i ett land som Frankrike 2006, men den ställs inte på samma sätt som före 1968, efter 1968 eller idag, med arbetarrörelsens socialliberala utveckling, kommunistpartiets kris och det nya utrymme som finns för en antikapitalistisk politik.

6) Generalstrejken

En av de centrala frågorna för vår strategiska och taktiska inriktning är att skapa förutsättningar för att arbetarna och de folkliga klasserna ska kunna ingripa direkt på den politiska och samhälleliga scenen. För att uppnå detta mål utgör generalstrejken en central del av vår strategi.

Generalstrejken kom fram som hypotes för att störta kapitalismen mot slutet av 1800-talet. Först och främst som en våg av proletär energi, som av anarkisterna ställdes mot socialdemokratins gamla

8 L Trotskij, *Än en gång, vart går Frankrike?*, på marxistarkiv.se, s 26.

9 L Trotskij, *Om Frankrike (1934-36)*, på marxistarkiv.se, s 24.

10 L Trotskij, *Vad härnäst? Det tyska proletariatets ödesfrågor*, på marxistarkiv.se, s 29, 74-75.

11 L Trotskij, *Den enda vägen*, på marxistarkiv.se, s 22.

12 Inte hittat källa till detta citat – öa.

och beprövade taktik, som gick ut på att gradvis erövra parlamentariska positioner. För anarkisterna handlade det om att ställa den utomparlamentariska massrörelsen mot socialdemokratins parlamentariska taktik.

Rosa Luxemburg tog upp perspektivet på en generalstrejk igen och gick utöver debatten mellan anarkister och socialister, och försökte knyta ihop massrörelsens dynamik med de politiska perspektiven: ”massstrejken som den framträder i den ryska revolutionen, är inte ett listigt uttänkt medel för att stärka den proletära kampen, den är tvärtom den proletära massans rörelseform, den proletära kampens manifestation under revolutionen.”¹³ Sedan dess har den strategiska hypotesen om en aktiv generalstrejk – den ”revolutionära generalstrejken” som våra spanska kamrater sa på 1970-talet – i nya former varit den troligaste variant som massornas revolt mot den etablerade samhällsordningen kommer att anta.

Idag innebär styrkeförhållandena mellan klasserna i Europa att utbrottet av sådana generalstrejker inte står på dagordningen. Men ifrågasätter denna speciella historiska konjunktur den strategiska hypotesen? Ingen av de teorier som förminskar generalstrejkens och de central demonstrationernas strategiska roll har bekräftats när massrörelsen väl har gått till aktion, och de vägar som den har tagit under en del förrevolutionära situationer i Latinamerika ger snarare ny styrka och livskraft åt en del traditionella strategiska uppfattningar.

Generalstrejken har flera dimensioner: den är inte en ”stor aktionsdag”, den är inramningen till en proletär politisk rörelse, den gör det möjligt för den att få ett självständigt uttryck, den har egna organisationer – strejkkommittéer eller en central strejkkommitté – den har en speciell funktion i samband med konfrontationen med staten: att förlama ekonomin och de strategiska transport- och kommunikationslederna. Den skapar ramen för att starta om produktionen ... I de viktigaste kapitalistiska länderna med en stark proletär sammansättning är den formen framför alla andra för arbetarklassens direkta ingripande.

Men förberedelserna av dessa generalstrejker äger också rum med hjälp av dagliga ingripanden, med hjälp av praktiska förslag för att samordna och centralisera kampen, med hjälp av flexibel propaganda och agitation för att skapa förutsättningar för breda proletära rörelser.

Den kan tillföras eller kombineras med raden av stora massdemonstrationer som förlamar landet, och där problemet varje gång är att hitta de former som uttrycker massrörelsens styrka, dess radikalism och förmåga att förlama den borgerliga staten. De senaste utbrotten eller erfarenheterna av förrevolutionära situationer, återigen i Latinamerika, påminner oss om hur viktiga generalstrejker och massdemonstrationer, inklusive upproriska sådana, är under perioder av stora sammandrabbningar mellan klasserna.

Slutligen löser inte ”generalstrejken” i sig själv den strategiska frågan om att erövra makten. ”Den ställer frågan om makten, den löser den inte”, sa Lenin. För att göra det måste den åtföljas av organisationsformer och ett perspektiv på regeringsmakten.

7) *Självorganisering*

Under återuppbygget av en praktik av självfrigörelse får även självorganiseringen en strategisk karaktär.

Sådana strukturer kan uppträda under loppet av kamp eller en strejk, i form av kampkommittéer eller strejkkommittéer som väljs av allmänna församlingar.

Den sortens strukturer uppträder under alla förrevolutionära och revolutionära perioder. De uppstår i allmänhet utifrån konkreta problem eller i situationer där folk försöker skaffa sig nya verktyg för att sköta organisationen av sina liv på arbetsplatserna eller i bostadsområdena. Deras namn varierar

¹³ R Luxemburg, *Masstrejk, parti och fackföreningar*, på marxistarkiv.se, s 17.

beroende på när och var de upprättas: ”sovjeter”, ”fabrikskommittéer” i Ryssland..., ”interna kommissioner” i Italien, valda fabriksdelegater i Tyskland, kommittéer och miliser i Spanien, arbetarkommissioner, shop stewards i England, JAP (livsmedelskommittéer), stadskommandon, industriband (regionala förbund inom fackföreningen CUT) i Chile, arbetarkommissioner och bostadskommittéer i Portugal... De kan också utgå från lagliga borgerliga institutioner inom ramen för de befintliga institutionerna: val av delegater, upprättande av strukturer för att säkerställa livsmedelsleveranser.

Kort sagt kan självorganisering ha olika former, och revolutionärer gör inte någon fetisch av den ena eller andra formen. Det viktiga är att ge ett demokratiskt enhetligt uttryck åt massrörelsens dynamik med målet att skapa de mest direkta mekanismerna för att representera massrörelsen.

I konflikternas början kan det ta formen av en enhetsfront mellan arbetarorganisationerna eller kombinerade former, men under stridens hetta behövs det strukturer som på allra riktigaste sätt motsvarar massrörelsens verklighet. Även om Andreu Nin, POUM:s ledare i Spanien, under åren 1934-1936 gjorde rätt i att föreslå en ”arbetarallians” som en form för enhetsfronten mellan arbetarorganisationerna, så hade han ur denna synvinkel fel när han ville ersätta de miliser och kommittéer som var resultatet av upproret i juli 1936 med en formell enhet mellan organisationerna. Detta ersättande innebar att styrkeförhållandena rubbades: revolutionens mest utvecklade delar – CNT, POUM, den socialistiska vänstern – återgick till en underordnad ställning i förhållande till PCE:s, PSOE:s och den republikanska borgarklassens ledningar.

Vi ska inte vara formalister, i synnerhet som explosionen och uppsplittringen av olika sorters självorganisering är frågor som vi kan ställas inför i lägen av uppsving för massrörelsen. Det var ett allvarligt problem i Argentina mellan ”grannskapsföreningar eller -kommittéer” och ”piquetero”-rörelsen*, mellan fackföreningarna och ”piqueteros”: fler än 2336 demonstrationer vid rörelsens höjdpunkt 2002 som omfattade flera hundratusen människor. Uppdelningen i olika partier splittrar också självorganiseringen. Varje parti har sin egen massrörelse ... Det är en central fråga i Bolivia idag mellan COB,§ församlingarna i El Alto, ursprungsbefolkningarnas rörelser, men också i mindre skala under vissa sociala mobiliseringar i Europa (exempel på samordning som organiseras kring den ena eller andra politiska organisationen).

Knutet till frågan om enhet är frågan om centralisering: när det finns splittring, korporativ eller social uppsplittring så kan det inte bli någon centralisering.

Det erfarenheterna ovan har gemensamt är deras sociala explosivitet men också deras bristande medvetenhet om behovet av en radikal omvandling av samhället, vilket också får konsekvenser för organiseringen, ledningen.

Är dessa strukturer oförmögna att ta makten och omorganisera samhället? Vi tror inte det.

Redan austromarxisterna ville degradera dem till ”samhällsekonomiska” strukturer och överlämna makten till en parlamentarisk nationalförsamling.

Andra tar upp Trotskijs tes på sitt sätt, och förklarar att ”självorganiseringens former måste hitta sin egen plats utan att institutionaliseras. Men speciellt inte gripa makten.”

De revolutionära situationernas begränsning och den svaga organiseringen och ledarskapet gjorde det – med undantag för Ryssland – omöjligt med långvariga faser av makt för självorganiseringen. Men under alla massrörelser av en viss omfattning och i synnerhet under alla revolutionära kriser, strävar de sociala rörelserna efter att upprätta de första formerna av självfrigörelse. Det skapar förutsättningar för att det ska uppstå nya strukturer för att representera den folkliga rörelsen. Utan

* *Piquetero* är ett spanskt ord för gatudemonstrant. Denna rörelse uppstod i Argentina under mitten av 1990-talet och riktade sig mot den orättvisa ekonomiska politiken – öa.

§ Bolivias största fackföreningsrörelse – öa.

att falla in i en linjär syn på massrörelsens utveckling, som kan anta formen av allmänna församlingar, aktionskommittéer, strejkkommittéer och senare stads- eller arbetarråd, består vår roll av att vid varje tillfälle pröva möjligheten av nya självorganiseringsstrukturer, skapa dem, centralisera dem som former för folklig representation, och prioritera att organisera medborgarna och arbetarna i deras bostadsområden och på deras arbetsplatser. Det finns en strävan att hålla samman vår plan för socialistiskt självstyre med den betydelse vi ger ”socialism underifrån”.

8) *Dubbelmakt*

Även där ställer de senaste erfarenheterna av sociala och politiska förrevolutionära kriser alltid frågan om dubbelmakt i ”speciella” former. De härrör från nya former för folkets representation som kombinerar organiseringen av massrörelsen med en kris för de existerande institutionerna, som kan ställa valprocesser på dagordningen. Det var fallet i Venezuela där man räknar med val till en Konstituerande församling i augusti nästa år efter ett enormt tryck från massrörelsen. När en revolutionär process fördjupas uppträder det även där nya strukturer för den folkliga representationen, det skapas ny legitimitet gentemot den gamla centrala statsapparaten: kommittéer, men också kommunala eller lokala strukturer av typen ”röda samhällen” eller ”befriade zoner”. Det utvecklas en process av konfrontation och dubbelmakt som också innefattar kriser, sprickor i de gamla befintliga institutionella strukturerna. De gamla skalorna kan till och med bli höljen åt den nya makten. Det exemplifieras av Pariskommunen, där den gamla kommunen pånyttföddes av energin från den folkliga explosionen som inrättade den som ett organ för folkets makt. Under åren 1970-1973 i Chile såg vi, i JAP – organ för att försöka folkets bostadsområden med livsmedel – och industribanden – samordning av fackföreningarna utifrån geografisk zon – uppkomsten av en begynnande dubbelmakt, som utgick från strukturer som upprättats av myndigheterna eller fackföreningsfederationen. En ytterst viktig sak visade sig då: de nya strukturer som var effektivast för att organisera kampen måste också visa sig effektiva för att lösa de dagliga problemen, visa sig mer demokratiska, mer representativa: bevisa sin överlägsenhet.

Det är då frågan om att konfrontera staten ställs. När denna process blir allmän så kommer den att stöta på äganderätten, den kommer att stöta på den kapitalistiska statens institutioner. ”Rätten att existera får företräde framför rätten till egendom” (Konventet 1793), demokratin hos de nya strukturer som representerar folket – fabriks- eller bostadsförsamlingar – får företräde över de gamla strukturerna. Vid denna tidpunkt finns det motsättningar och kamp mellan det gamla och det nya. Det ”nya” utövar också tryck på de gamla borgerliga institutionernas sönderfall. Det måste läggas fram demokratiska krav i de gamla parlamentariska eller kommunala institutionerna, men huvudaxeln, prioriteringen är att lösa ”dubbelmakten”, att massrörelsen ska ha sina egna självständiga organisationsformer.

Erfarenheterna från Pariskommunen fick Marx att utveckla frågan om staten, som det inte längre handlade om att omvandla utan att krossa.

Lärdomarna från alla revolutionära erfarenheter, både socialistiska och revolutionärt nationalistiska, bekräftar behovet att krossa de härskande klassernas förtryckarapparat. Och med det menar vi statens hårda kärna – armén, polisen, domstolarna, det centrala administrativa maskineriet – även om dessa institutioner under trycket från de revolutionära händelserna kan falla sönder och splittras (till exempel soldatkommittéer eller -råd, fackföreningar för domarna, etc).

Historien visar att denna process utlöser motstånd och förtryck från de härskande klasserna. I de strategiskt avgörande ögonblicken drabbar kampens huvudsakliga krafter samman, de ställs mot varandra, sliter varandra i stycken. Det är under de revolutionära kriserna, då sammandrabbningen mellan klasserna utspelar sig, då saker och ting svänger från en sida till den andra ... Vi måste förbereda oss för dessa ögonblick ... för att rikta in rörelsens krafter underifrån mot statsapparaten. Frågan om makten ställs och då måste dubbelmakten lösas på ena eller andra sättet. Förberedelserna

för revolutionen kan vara i ”flera månader, flera år”, nämner Mandel uttryckligen, men det är alltid tidpunkten för de centrala sammandrabbningarna som är mest avgörande.

Då är målet att försvara den revolutionära processen. Vi är inte kuppmakare – ”arbetarnas frigörelse ska vara deras eget verk” – men vi är inte naiva. Detta försvar inbegriper att agera ”militärt”. Men utan att framstå som angriparen. I den utomordentliga *Ryska revolutionens historia* förklarar Leo Trotskij att Petrogradsovjetens militärrevolutionära kommitté tog initiativet för att gripa makten, på samma gång som den noga intog en defensiv ställning: Petrograd måste försvaras mot Kornilovs trupper som skulle tömma staden.

Så från detta sekels och en del revolutioners historia kan vi behålla hur viktiga förberedelserna är. Men den revolutionära krisens avgörande karaktär är det eller de ”ögonblick” då allt avgörs, då vissa timmar kan avgöra historiens förlopp för flera decennier framåt...

Den centrala frågan är att erövra den politiska makten. Det första som särskiljer den proletära revolutionen är att arbetarna inte kan upprätta nya samhällsförhållanden eller på ett varaktigt sätt erövra nya positioner utan att förändra hela den sociala och politiska strukturen. Det är användbart med motmakt, det är viktigt att kämpa för reformer. De delvisa erfarenheterna av kontroll, självstyre på arbetsplatserna eller i bostadsområdena är avgörande, men inte starka nog att inleda en omvandling av samhällsförhållandena. Vi måste erövra makten.

Det är utifrån denna uppfattning vi diskuterar med Holloway och alla strömningar inom den globala rättviserörelsen som försvarar möjligheten att förändra världen utan att gripa makten. Och det är faktiskt Holloway vi talar om, ty det verkar som om zapatisterna utvecklas i denna fråga och inte längre gör en dygd av behovet att förklara att deras kamp inte måste få politiska resultat. Dessutom grep de makten i sina zoner i Chiapas. De revolutionära erfarenheterna i Latinamerika visar å ena sidan behovet att driva rörelsen framåt underifrån och å den andra den avgörande betydelsen av pådrivning uppifrån. Den positiva roll och de begränsningar som någon som Chavez har, visar vikten av att bygga ett övergripande politiskt alternativ. Den socialliberala politik som drivs av någon som Lula, kräver ett politiskt alternativ, inklusive ett parlamentariskt alternativ som siktar till att bryta med imperialismen och finansmarknaderna. Motmakt eller sociala rörelser räcker inte för att ställa upp ett alternativ till den liberala kapitalismen.

Under hela den sociala kampens historia har naturligtvis många reformer, rättigheter, sociala erövringar uppnåtts under trycket från styrkeförhållanden och sociala mobiliseringar ... utan att ta makten!

Revolutionärer är för alla reformer som förbättrar befolkningens levnads- och arbetsförhållanden. De är för eller deltar i alla erfarenheter som lossar på den kapitalistiska maktens skruvstäd. Dessa rörelser är avgörande men räcker inte för att på lång sikt befästa de framsteg som gjorts – de härskande klasserna tar ofta tillbaka med andra handen vad de gav med den ena – eller förändra den grundläggande logiken och ersätta profitlogiken med en logik som gynnar de sociala behoven.

Under uppbygget av ett alternativ kan dessa erfarenheter visa sig vara oundgängliga stödjepunkter, men det räcker inte att samla på dem för att störta samhällets grundläggande logik. De stöter på den centrala makten.

För att förhindra strukturella förändringar av samhället utnyttjar de härskande klasserna en dubbel säkerhetsmekanism: staten och det kapitalistiska ägandet. Dessutom visar kriget i Irak, och försöken att här och var i Europa och USA upprätta statliga eller parastatliga mekanismer, på statens centrala roll. Staten omgrupperar sig men den finns där. Den amerikanska imperialismens styrka och de multinationella företagens makt visar hur viktigt ägandet av kapital och de viktigaste produktionsmedlen i världsekonomin är. Den ekonomiska och militära makten verkar vara mer utspridd än någonsin men är också mer koncentrerad än någonsin.

För att öppna vägen för förändring måste denna dubbla säkerhetsmekanism krossas: staten och ägandet. Utan en revolutionär samhällsmobilisering som knäcker den kapitalistiska maktens ryggrad – staten – och ersätter den kapitalistiska egendomen med offentligt och samhälleligt ägande, kommer kapitalets produktions- och reproduktionsförhållanden att fortsätta att härska.

9) *Självorganisering, demokrati*

Förhållandet mellan de parlamentariska institutionerna, de konstituerande församlingarna och självorganiseringens strukturer utgör ett av den revolutionära strategins centrala problem, i synnerhet i de viktigaste imperialistiska länderna.

Axeln är självorganiseringen, uppkomsten och centraliseringen av direktdemokratiska strukturer i bred mening: inte bara ”fabriksråd” i ”arbetarromantisk” mening, utan socialt och politiskt självstyre som inrättats som politisk makt.

I perspektivet på en ny makt för arbetarna och medborgarna finns det också plats för en radikal demokrati som grundar sig på förslag om att omvandla de parlamentariska församlingarna: en konstituerande församling med en enda kammare, definition av behörigheter, proportionell representation, kontroll av valda ämbetsmän, skapandet av direktdemokratiska strukturer, subsidiaritet* från lokal till europeisk nivå, inom ramen för en valprocess.

Kort sagt är det mål vi strävar efter att ge allmän spridning åt en radikal demokrati som utgår från en radikal omvandling av församlingen och öppnar upp perspektiv på nya maktstrukturer. Det är den problematik som Trotskij ställde upp 1934 i sitt förslag till ett handlingsprogram för dåtidens Kommunistiska förbund.[§]

Denna valprocess måste utnyttjas för att lyfta fram en ny direktdemokratisk makt. Men i en revolutionär situation stöter självorganiseringens demokratiska effektivitet på statsapparaten.

Vi har redan sett olika exempel: antingen bärs den konstituerande församlingen iväg av den revolutionära virvelvinden och överför sin makt till de nya revolutionära strukturerna, eller så somnar den in eller går mot de nya former som självorganiseringens makt antar och provocerar på så sätt fram en konflikt. Låt oss inte glömma att den konstituerande församlingen under en del revolutionära kriser, Tyskland 1918-1919 eller Portugal 1974-1975, användes som ett kontrarevolutionärt verktyg. Då blev det nödvändigt att lägga vikten vid självorganiseringens strukturer och att centralisera dem. Denna process sker inte helt och hållet utanför den borgerliga demokratins institutioner, speciellt inte i länder med en långvarig parlamentarisk tradition – den revolutionära processen utövar tryck mot dem – men målet är att upprätta en ny makt. Till skillnad från vissa austromarxistiska, ”eurokommunistiska” eller ”vänsterreformistiska” teorier tror vi fortfarande inte att vi kan erövra makten genom att kombinera ”folkakt” med att ”gradvis erövra en revolutionär majoritet i det gamla parlamentet”. För att ta den politiska makten måste man göra sig av med de gamla institutionerna och bygga nya.

Efter att makten har erövrats ställs frågorna på ett annat sätt, i synnerhet i början på samhället under övergång till socialismen: flera församlingar som valts med allmän rösträtt kan samexistera med lokala församlingar och församlingar som är resultatet av val på arbetsplatser, till och med församlingar som representerar nationella minoriteter. Församlingar som kommer att ha makt, församlingar som valts med allmän rösträtt. Denna kombination prövades kortvarigt under Pariskommunen.

Det var Rosa Luxemburgs inställning till upplösningen av den konstituerande församlingen i Ryssland. Hon var för att upplösa en församling som inte längre motsvarade det verkliga läget i landet och krävde en ny Konstituerande församling, det vill säga en församling som valts med

* *Subsidiaritet* innebär att beslut ska tas så nära medborgarna som möjligt – öa.

§ Se Trotskij, *Ett handlingsprogram för Frankrike*, på marxistarkiv.se – öa.

allmän rösträtt jämsides med sovjetmakten: ”Utan allmänna val, ohämmad press- och församlingsfrihet, fri meningskamp, utdör livet i varje offentlig institution, blir ett skenliv där byråkratin ensam förblir det aktiva elementet.”¹⁴

När det blir oenighet är det folket som har sista ordet.

10) Arbetarregering

Kravet på en ”arbetarregering” (en ”arbetarnas” eller ”de folkliga klassernas regering”) var en övergångsparoll som fördes fram i en revolutionär situation, som på 1920-talet eller på randen till Andra världskriget, som Trotskij föreställde sig skulle bli en upprepning av det Första. Det är de formuleringar som utvecklas i Övergångsprogrammet. I allmänhet blir dessa frågor mycket viktiga i lägen av akut social och politisk kris. De diskussioner vi har om regeringsformuleringar ligger ofta långt från detta sammanhang.

Arbetarregeringen är en övergångsparoll i en krissituation där den gamla statsapparatusens institutioner ännu inte har krossats. Den är ännu inte folkorganens makt eller ”proletariatets diktatur” men inte längre de borgerliga institutionernas normala funktionssätt. Det är således inte samma sak som proletariatets diktatur. Det är en möjlig mellanform på vägen till arbetarnas erövring av makten.

Alla formuleringar om arbetarregeringen innehåller i allmänhet också omedelbara krav, men även mål som handlar om arbetarkontroll, att expropriera kapitalisterna eller till och med beväpna proletariatet. I revolutionära lägen finns det ett samband mellan enhetsfrontspolitiken och förslagen på regeringar som bryter med borgarklassen. Där ”kan arbetarregeringen bli kronan på enhetsfrontspolitiken”. Grunden för aktionsenhet och för en regering är densamma: de är förbund av revolutionära krafter, vänsterreformister, centrister eller revolutionära nationalisterna som grundar sig på folkliga organisationer eller kommittéer. Trotskij talar om att ”kräva att arbetarpartierna bryter med borgarklassen” med syftning på Ryssland från februari till oktober 1917 och Tyskland mellan 1918 och 1923. Men dessa formuleringar har idag relativiserats av historien.

Två anmärkningar om detta sätt att närma sig frågan:

Det är nära knutet till revolutionära situationer. I många dokument, speciellt om Tyskland eller Frankrike 1922, talar Trotskij om ”den parlamentariska inledningen på den proletära revolutionen”.

Men även om dessa erfarenheter kan utgå från en parlamentarisk majoritet så måste de mycket snabbt hitta en tyngdpunkt i dubbelmaksorganen, annars kommer dessa regeringar att köra fast eller bli de borgerliga institutionernas gisslan.

Det var vad Trotskij fördömde som en ”parlamentarisk tolkning” av arbetarregeringen. Det var tyvärr ett misstag som begicks av en del revolutionärer: i Sachsen-Thüringen, där KPD:s ledare gjorde beslutet om att göra uppror beroende av den lagliga landsregeringen som dominerades av vänstersocialdemokrater, och inte av ett råd av kommittéer. Det var också erfarenheterna i Katalonien i juli och september 1936, då POUM gick med på att upplösa ”milisernas centralkommitté” för att gå in i och erkänna ”Généralitat Catalanas” regering som Kataloniens lagliga regering.

Dessa formuleringar var placerade inom vissa historiska ramar som kännetecknades av den ryska revolutionens drivkraft, och där de reformistiska och stalinistiska partier trots sitt förfall fortfarande hänvisade till revolutionen, till ”proletariatets diktatur” (SFIO [franska socialdemokraterna] och Léon Blum på 1930-talet), att bryta med kapitalismen, där en förtrupp på flera miljoner arbetarkämpar, även reformisterna, hade skolats i detta ”ideologiska bad”. Det är inte längre någon mening att kräva att de socialdemokratiska grupperna ska bryta med borgarklassen, eftersom de har ryckts med av socialliberalismen. I vissa politiska lägen kan sådana krav ha en viss funktion gentemot vissa kommunistpartiers medlemsbas, i följande form: ”välj mellan en socialliberal allians och ett

14 R Luxemburg, *Den ryska revolutionen*, på marxistarkiv.se, s 16.

antikapitalistiskt alternativ”, samtidigt som vi klart inser att reformismen och införlivandet – sedan en lång tid tillbaka – i de borgerliga institutionerna har fått kommunistpartiernas byråkratiska apparater att anpassa sig till den existerande samhällsordningen. Dessa historiska förändringar av arbetarrörelsen får konsekvenser för den ”nuvarande politiken”: det finns en viss bristande synkronisering mellan politiken av aktionsenhet och uppbygget av ett politiskt alternativ. Vi är för aktionsenhet mellan hela den sociala och politiska vänstern mot den yttersta högern, högern och arbetsgivarna. Vi tror inte att det går att bygga ett alternativ till den liberala kapitalismen tillsammans med socialliberalismen. Försöken att få till stånd ”en antiliberal majoritet mot högern som innefattar hela vänstern och därmed socialistpartiet och den socialliberala vänstern” har bara en parlamentarisk logik. Detta ”parlamentariska” alternativ gynnar inte ett uppbygge av krafter mot den liberala kapitalismen.

Slutligen kan det finnas speciella fall i utvecklingsländerna där revolutionärt nationalistiska regeringar bryter med imperialismen, även om det bara är en delvis brytning. Det är fallet med Chavez i Venezuela. Trotskij gav en del fingervisningar angående Lazaro Cardénas’ regering i Mexiko på 1930-talet och APRA i Peru. Dessa regeringar gick mot imperialismen och måste stödas mot imperialismen samtidigt som vi måste behålla vårt oberoende, eftersom det äger rum en politisk strid, en kamp inom den ”anti-imperialistiska” lägret mellan revolutionärer, reformister, nationalist, etc. Politisk kamp men stöd till en process. Vi bedömer de åtgärder som vidtas för de folkliga klasserna och initiativen till aktioner och mobiliseringar. Som ett resultat av detta stöder vi till exempel det som kallas den bolivarianska revolutionsprocessen.

I regeringsfrågan måste våra ståndpunkter därför kombineras:

- a) oberoende gentemot de regeringar som förvaltar de kapitalistiska institutionerna och ekonomin;
- b) vägran att delta i alla sådana regeringar. Vår taktik avgörs av de olika regeringarnas politik och beslut, och stöder de positiva åtgärderna och går mot de andra;
- c) vår uppfattning avgörs av utvecklingen för regeringen i fråga – från total opposition mot Lulas regering som idag är en socialliberal regering till stöd – erfarenheterna med Chavez;
- d) och alltid koncentrera våra ansträngningar på att utveckla de självständiga massrörelserna.